

İÇİMDEKİ UKDE

İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretilerinin
Sosyal İnsan Haklarıyla İmtihanı (1938-2015)

Prof. Dr. Mesut Gülmez

İÇİMDEKİ UKDE

**İş Hukuku ve
Sosyal Politika Öğretilerinin
Sosyal İnsan Haklarıyla
İ m t i h a n ı
(1938-2015)**

Prof. Dr. Mesut Gülmez

SUNUŞ'TAN

- Sözlere değil yazılardır aslında, Gök kubbede hoş yada nahos seda bırakan!
- Ayinesi yazıdır akademisyenin lafa bakılmaz!
- Zamanında söylenmeyen düşünce, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir!
- Zamanında söylenen, ancak sonra unut(tur)ulan düşünce de, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir.
- Eleştiri, bilimin onsuz olmazı, sanki tuzu biberidir.
- Özeleştiri ise, bir erdemdir! Eleştiriye sindirebilmek del!

SONUÇ'TAN

- Sanıyorum ki, ... yönelttiğim eleştirilerin temelinde, insan hakları konusundaki duyarsızlık var!
- Çünkü sosyal insan hakları ulusalüstü hukukunun "makûs talihi" eninde sonunda değişecek!
- Çünkü ... sosyal insan haklarına hak ettiği duyarlılığı gösterenler, sorunları insan hakları perspektifinden ... inceleyenler ... çoğalacak! Damlaya damlaya da olsa!
- ... umuyorum ki Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvurularda ... verdiği kararlar, sosyal insan hakları ulusalüstü hukukunun bu "makûs talihi" için bir dönemeç olacaktır! Bu, artık geri dönüşü olmayan bir süreçtir! "Makûs talih" değişmeye başlamıştır! Ne öğretti, ne yargı göz ardı edebilir! Ne de, kuşkusuz, yasama, yürütme ve ... kamu yetkilileri!

Sosyal Kitapevi

Şişli Adana Yasa Sok. 7/101 Ağz. 14/1 Katay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 41 web: Faks: 0 (312) 419 96 11

Perakende Satış: Dâbir Çarşısı 26/37-38

Tel: 0 (312) 431 99 43

+ posta: info@ayrindisip.com

Prof. Dr. Mesut Gülmez

İÇİMDEKİ UKDE
İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretilerinin
Sosyal İnsan Haklarıyla İ m t i h a n ı (1938-2015)

(Ankara: Siyasal Kitabevi Yayını, Ekim 2015, 382 s.)

Uzun Sunuş'una, "Sözler değil yazılardır aslında, Gök kubbede hoş yada nahış seda bırakan!" diyerek başlayan Mesut Gülmez, "İçimdeki Ukde: İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretilerinin Sosyal İnsan Haklarıyla İmtihanı (1938-2015)" başlıklı yapıtında, 15'i sağ olmayan toplam 105 akademisyenin yapıt, makale ve yazılarını inceliyor.

Türkiye'de 1938'de yayınlanan ilk iş hukuku yapıtından başlayarak, 77 yıllık dönemde her iki disiplin alanında yayınlanan ve kendi yayınları ile başka genel yayınları kapsamayan toplam 388 yapıt, makale ve yazıyı, onaylanan uluslararası sosyal ve sendikal haklar sözleşmeleri açısından değerlendiriyor.

Gülmez; altı dönem çerçevesinde, insan hakları olarak sendikal haklara ilişkin sözleşmelerin, yazarlarca nasıl ve hangi yaklaşımla ele alındığı sorunsalı üzerine odaklanıyor. Anayasalarımızın, 1961'den başlayarak onaylandığında iç hukukun ayrılmaz bir parçası saydığı ve 2004'ten başlayarak da "temel hak ve özgürlükler"le ilgili olanların yasalara üstünlük tanınarak doğrudan uygulanmasını öngördüğü "ulusalüstü" sözleşmelerden öncelikle sendikal hakları güvenceye alanların ve aynı zamanda denetim organları kararlarının iç hukuk üzerindeki etkisi ve değeri konusunda ileri sürülen görüşleri eleştirel bir gözle inceliyor. 1980'li yılların ikinci yarısından başlayarak, öğretiyeye ve yargı organlarına yönelik olarak dile getirdiği eleştirilerine yer veriyor. Ayrıca, 12 Eylül 1980 sonrasında, 1986 ve 1987 yıllarında iki ünlü iş hukukçusu (Oğuzman ve Ekonomi) ile iki ünlü sosyal politikacı akademisyen (Işıklı ve Talas) arasında yapılan ve diğer tüm akademisyenlerinse suskun kaldığı bir tartışmayı da anımsatıyor.

Öğretiye yönelttiği eleştirilerin temelinde insan hakları konusundaki duyarsızlığın bulunduğunu belirten Gülmez'e göre; yapıt ve makalelerin çok büyük bir bölümünde, uluslararası sözleşmelerin usulüne göre yürürlüğe konulmasıyla ilgili işlemler konusunda yaygın ve köklü bir yanlış vardır. Soruna insan hakları perspektifiyle yaklaşmayan iş hukuku ve sosyal politika öğretisi, onaylanmış olsa ve insan haklarıyla ilgili bulunsa da, sözleşmelerin ve özellikle denetim organları kararlarının yargı organlarınca doğrudan uygulanamayacağını savunmaktadır.

Bunun için sözleşmeleri iç hukuka aktaran özel yasal düzenleme yapılması zorunludur. Öğretide baskın olan bu yaklaşım, Gülmez'e göre yargıyı da etkilemiş, onun uluslararası sosyal ve sendikal insan hakları hukukuna açılımını engellemiştir.

Ne var ki yazar, Anayasa Mahkemesi'nin 2013'ten beri, toplu iş bırakma eylemlerini de kapsayan geniş anlamıyla sendika hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı konularında yapılan bireysel başvurularda verdiği ihlal kararlarının, öğreti ve yargı için bir dönemeç olacağı kanısındadır.

Yazar, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarına koşut özgürlükçü bir yaklaşımla verilen ve Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına 2004'te eklenen kuralın özüne "ilkece" uygun olan Anayasa Mahkemesi kararlarının, uluslararası sosyal ve sendikal insan hakları hukukunun "makûs talihini" değiştireceği konusunda iyimserdir. Bu nedenle de, sonuna "Ama..." diyerek bir eklemeye bulunmaktan da geri kalmamakla birlikte, 2004 öncesinde de savunduğu insan hakları sözleşmelerinin "ulusalüstülüğü" konusunda "Son Söz Anayasa Mahkemesi'nindir!" görüşünü dile getirmekten kaçınmamıştır.

"Zamanında söylenmeyen düşünce, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir!" diyen Gülmez, kimi akademisyenlerce dile getirilmeye başlandığını belirttiği bazı "ihtiyatlı" görüşleri, öğretiye egemen ulusal mevzuatçı geleneksel katı yaklaşımda tanık olunan değişimin ilk olumlu belirtileri olarak değerlendiriyor.

Yazarın, alanın "eleştiri" türünde ilk örneği sayılabileceğini belirttiği yapıt, Sunuş'un dışında, aşağıdaki altı bölümden oluşmaktadır:

I. BÖLÜM: 1924 ANAYASASI DÖNEMİNDE ÖĞRETİ (1938-1961)

- I. 1924 Anayasası ve Uluslararası Sözleşmeler
- II. İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretileri
- III. Değerlendirme

II. BÖLÜM: ÇATIŞMA KURALI ÖNCESİNİN İLK KESİTİ (1961-1995)

- I. 1961 Anayasası Dönemi (1961-1982)
- II. 1982 Anayasası Döneminin İlk Kesiti (1982-1995)
- III. Değerlendirme

III. BÖLÜM: MİLLİ KOMİTE SEMİNERİ VE SONRASI (1995-2004)

- I. Güzel ve Tuncay'ın Bildirileri ve Genel Görüşmeler
- II. Kutal ve Ulucan'ın Bildirileri ve Genel Görüşmeler
- III. Milli Komite Semineri Sonrasında Yayımlanan Yapıtlar ve Makaleler (1995-2004)
- IV. Değerlendirme

IV. BÖLÜM: ONAYLANAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİNİN ULUSALÜSTÜLÜĞÜ

- I. İnsan Haklarında Üye Devlet Temeline Dayalı Yükümlülük
- II. İnsan Haklarında Taraf Devlet Temeline Dayalı Yükümlülük
  1. 2004 Öncesinde İnsan Hakları Sözleşmelerinin İç Hukukta Etkisi ve Bağlayıcılığı Sorunu: Madde 90/Son Fıkra ve Uluslararası Hukuka Göndermeler
  2. Mayıs 2004'te Yapılan Değişiklik ve Anlamı: Üçüncü Cümle
- III. Sonuç
- IV. Ve Bir Öneri
- V. Ve de Bir Ekleme: Hükümet Dışarıya Diyor ki
- VI. Son Söz Anayasa Mahkemesi'nin
  1. Çatışmada Ulusalüstü Hukuk Uygulanır
  2. Çatışmada İçtihatları da Kapsayan Ulusalüstü Hukukun Önceliği Vardır
  3. Çatışmada İç Hukuk Uygulanmaz

V. BÖLÜM: 2004 EKLEMESİNİ İZLEYEN DÖNEM (2004-2009)

- I. İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretisinin Yaklaşımı
- II. Değerlendirme

VI. BÖLÜM: 2009 SONRASINDA ÖĞRETİ (2009-2015)

- I. 2009 Öncesindeki Yaklaşımını Sürdüren Yazarlar
- II. Görüşlerini İlk Kez Açıklayan Yazarlar
- III. Akademik Forumda Yapılan Tartışmalar
- IV. Değerlendirme

SONUÇ: SAPTAMALAR VE GENEL DEĞERLENDİRME

1. 2009 Öncesi İçin Saptamalar
2. 2009 Sonrası İçin Saptamalar
3. Genel Değerlendirme

KAYNAKÇA